

Prof.Dr Recep Akdur; SOMA'DAKİ İHMALİN ADI “ÖZELLEŞTİRME”DİR

[Gündem](#) / [Recep Akdur](#) — 26 Mayıs 2014

Kamuoyuna yapılan İlk açıklamalara göre; 13 Mayıs Salı günü saat 15.15'de Soma'da özel bir şirkete ait kömür ocağında, 400 metrelik derinlikte bulunan bir traфонun patlaması sonucunda yangın çıktı.

Elektriklerin kesilmesi nedeniyle asansörlerle yukarı çıkamayan ve sayıları belli olmayan işçiler madende mahsur kaldı. İşçilerin mahsur kaldığı bölümler yerin iki kilometre derinliğine dek uzanıyordu. Bunlardan yeryüzüne yakın olanlar kendi olanakları ile ya da arama kurtarma ve tahlisiye ekiplerinin yardımı ile dışarı çıktı. Daha derinde kalan 301 işçi ise karbonmonoksit zehirlenmesi nedeniyle yaşamını kaybetti.

Başlangıçta trafo patlamasına bağlanan olay sonra kömür kızıışması nedeniyle oluşan yangına, daha sonra da kızıışmış kömür çıkarmaya kadar değişen çeşitli nedenlere bağlandı. Ancak olayın asıl nedeni konusunda hala kesin bir bilgi yok. Başka bir söylemle yangının/ karbonmonoksitin neden ve nereden çıktığı hala belli değil.

Olaydan hemen sonra Soma'ya giden Başbakan orada bir basın toplantısı yaptı. Bu tür kazaların her yerde görüldüğünü ve olağan olduğunu söyleyerek, olayın yaşandığı madene övgüler dizdi. Bunun üzerine El Cezire muhabirinin **“Bu kadar tehlikeli iş yapıp da böyle bir kazaya hazırlıklı olmayan bir işletme nasıl olup da faaliyetlerine devam edebildi? Burada sorumluluk kime ait ?”** diye sordu. Başbakan Erdoğan dünyadaki 1800'lü yıllar ile 1900'lü yılların başlarındaki maden kazalarından örnekler vererek olay ve sonuçları için **”Bunlar olağan şeylerdir. Literatürde iş kazası denilen bir olay vardır. Bunun yapısında fitratında bunlar var. Hiç kaza olmayacak diye bir şey yok. Tabi kazanın boyutunun bu kadar fazla olması bizi derinden yaralamıştır. Bizi derinden üzmüştür. Kontrollerde de burası gerçekten gerek işçi sağlığı gerek işçi güvenliği açısından da iyi noktada kömür ocaklarından birisi olarak değerlendirilmiş ve çalışmalarına devam etmiştir”** dedi.

İzleyen saat ve günlerde tüm yetkililer ve yandaşlar Başbakana paralel bir söylem tutturarak olayın bir kaza olarak algılanması için ellerinden geleni yaptılar. Başta başbakan olmak üzere tüm bu insanlar niçin olayın bir kaza olduğunda ısrar ediyorlar. Çünkü onlar kazayı bir kader fitrat olarak algılıyorlar. Nitekim bu algılama doğrultusunda düzenlenmiş olan tüm sözlük ve ansiklopedilerde kaza; **“önceden planlanmamış, beklenmedik bir anda ortaya çıkan yaralanmalara, can ve mal kayıplarına neden olan olay”** olarak tanımlanıyor.

Kaza böyle tanımlanır ve algılanır ise; konuya yaklaşım da **“oldu bir kere ne yapalım”** şeklinde olur ve daha işin başında kazalara karşı fazla bir şey yapılamayacağı sonucu çıkarılır ve işin sonu kadercilikle biter. Kazalara çare aramak üzere de; araçların üzerine **“Allah korusun”** diye yazılır, işyerlerinin çeşitli köşelerine nazar boncuğu asılır ve çalışanlara da muska takılır.

Genelde kazalara özelde ise iş kazalarına karşı etkili bir önlem alabilmek için her şeyden önce, kaza tanımı ve algısını bu belirsizlik ve mistisizmden kurtarmak gerekir.

Kaza; bilinen nedenler, ihmaller ve davranışlar zincirinin, can ve mal kaybı ile sonuçlanan son halkası olup, daha önce alınacak önlemlerle kaçınılabılır ve korunulabilir bir olaydır. Bu

tanım tüm kazalar için geçerli olduğu gibi, özellikle iş kazaları için daha da geçerlidir. Çünkü iş kazalarının en önemli özelliği önlenemez olmasıdır. Bunun dışındaki tanımlar, kaza olayını belirsizleştirmekte ve mistik bir nitelik kazandırarak, toplumda, “**biçarelik ve kadercilik**” anlayışı ve yaklaşımının yerleşmesine neden olmaktadır.

Genelde kazalar özelde ise iş kazaları, bilinen nedenler ya da faktörler zincirinin (kümesinin) hazırladığı olasılığın bir sonucudur. Bu olasılığı hazırlayan ve önceden bilinen nedenler (zincir halkaları veya küme elemanları) yok edilmek suretiyle, olasılık azaltılarak, genelde kazalardan özelde iş kazalarından korunulabilir, kaçınılabılır ve hatta tamamen yok edilebilir. Burada önemli olan, sonuç değil, bu sonucu doğuran nedenlerdir. Yapılması gereken; kaza olasılığını hazırlayan faktörlerin, önceden saptanarak, yok edilmesidir. Böylece, faktörler tek tek elimine edilerek o faktörün neden olduğu iş kazaları da yok edilir. Kaza tanım ve yaklaşımında esas vurgulanması gereken en önemli nokta; kazaların önlenemez olaylar olduğudur.

Kazalar içinde korunabilirlik açısından birinci sırada iş kazaları gelir ve bu kazaların en önemli özelliği önlenemez olmasıdır. Çünkü bunların %90'ının nedeni işyeri ortamındaki ihmale dayalı tehlikeli durumlardır. Gerekli yönetsel ve mühendislik iyileştirmeleri yapılırsa bunlara bağlı iş kazaları var olan düzeyinin çok daha altına iner. İşletme sahip ve yöneticileri bu anlayışa sahip olmalı, çalışan sağlığı ve güvenliği birincil önceliği olmalıdır. İş kazalarının temel nedeninin alınmayan önlemler, yapılmayan iyileştirmeler olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

Soma kesinlikle kader ya da kader olarak algılanan bir kaza değildir. Bilinen nedenler, ihmaller ve davranışlar zincirinin, can ve mal kaybı ile sonuçlanan son halkasıdır. Daha önce alınacak önlemlerle kaçınılabılırdı ve korunulabilirdi

Bilinen söylemdir önemli olan sivrisineklerle savaşmak değil, sivrisineğin üremesine neden olan bataklık kurutmaktır. Madenlerde mülkiyet, güvenlik eğitimi ve denetim/teftiş tamamen özelleştirilerek sektör bataklık haline getirilmiştir. Bunun ürettiği risklere karşı maskeler, sığınma odaları, kaçış alan ve yolları bulundurmaya yararlıdır ancak çözüm değildir.

Yıllarca kamu eliyle işletilen madenler, özel sektöre devredildikten sonra iş kazalarında büyük artışlar gözlenmektedir. Kömür madenlerindeki iş kazaları 2002- 2011 yılları arasında %40 artmıştır. Özelleştirme ve taşeronlaştırma politikaları sonrası Türkiye ölümlü maden kazalarında Avrupa'da birinci dünya da üçüncü sıraya yükselmiştir. Bunun nedeni özelleştirme, taşeronlaştırmadır Çünkü Kar maksimizasyonu ile karşı karşıya bırakılan işletme sahibinin davranış kalıpları yanlış ama olağandır. Maliyetleri düşürmek için işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinden de tasarruf etmeye çalışmaktadır. Ancak böyle davranarak kömürün tonunun maliyetini 130 dolardan 23 dolara düşürülebilmektedir. Davalar sonunda maden sahibinin daha da kötüsü üç beş mühendis ve ustabaşının cezalandırılarak sorunun üstünün örtülmesi asla çözüm getirmeyecektir.

Çözüm madenlerin derhal kamulaştırılmasıdır. Madenlerde üretim derhal durdurularak, kamulaştırılmalı, ILO'nun 176 sayılı sözleşmenin gerekleri yerine getirilecek şekilde rehabilite edilmeli ve ancak ondan sonra tekrara işletilmeye başlanmalıdır.

Somadaki ihmalin siyasi sorumluluğu doğrudan ilgili bakan ve bürokratların üzerindedir. Japonya'nın Kobe şehrinde 17 Ocak 1995'de cereyan eden depremde, görev ihmaline

suçlanan belediye başkanı ve imar müdürü harakiri yaptılar. Soma'nın sorumlularından bunu istemek haksızlık olur ama hiç olmaz ise derhal istifa etmelidirler.

İLK KURŞUN